

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА
ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА БІЗНЕС-ЕКОНОМІКИ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан фізико-математичного факультету

Михайло КАЛЕНИК

«29» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
БЕЗПЕКА БІЗНЕСУ

галузь знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

спеціальність С1 Економіка та міжнародні економічні відносини за спеціалізацією Економіка

Освітньо-професійна програма Економіка
другого (магістерського) рівня вищої освіти
мова навчання українська

Погоджено науково-методичною комісією
фізико-математичного факультету

«29» серпня 2025 року

Голова

Оксана ОДІНЦОВА, к.фіз.-мат. наук, доц.

Розробник:

Самодай Валентина Петрівна, кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри бізнес-економіки та адміністрування

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри бізнес-
економіки та адміністрування

Протокол № 1 від «29» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри,

д.е.н., проф. Вікторія БОЖКОВА

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Освітній рівень магістр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
2-й			
Семестр			
3-й			
Лекції			
22 год.		4 год.	
Практичні, семінарські			
26 год.		6 год.	
Лабораторні			
год.			
Самостійна робота			
100 год.		138 год.	
Консультації:			
2 год.	2 год		
Вид контролю: залік			
Загальна кількість годин – 150			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Безпека бізнесу» є отримання здобувачами вищої освіти базових знань і методів економічного аналізу процесів та явищ, що становлять небезпеку підприємству; створення економічно орієнтованого світогляду про закономірності та тенденції розвитку світової і вітчизняної школи визначення та формування системи захисту економічної безпеки підприємству, про економічний розвиток методів оцінки економічної безпеки підприємства; визначення наукового внеску в економічну теорію та його впливу на економічну безпеку держави; формування сучасного економічного мислення та світогляду здобувачів вищої освіти щодо систем захисту ведення бізнесу.

Завданнями дисципліни є формування вмінь та навичок щодо прийняття управлінських рішень у сфері безпеки економічної діяльності в підприємницьких структурах, розуміння сутності методичних основ безпеки бізнесу та комплексного підходу як економічної безпеки підприємницької діяльності, дослідження впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на безпеку ведення бізнесу, визначення ролі планування економічної безпеки на ведення підприємництва, виділення загроз, що впливають на підприємницьку діяльність в умовах формування ринкових відносин, організація моделювання та бізнес-процесів як основи формування безпеки бізнесу.

Відповідно до ОПП після вивчення навчальної дисципліни «Безпека бізнесу» здобувачі вищої освіти повинні володіти:

інтегральною компетентністю:

здатність визначати та розв'язувати складні економічні задачі та проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері економіки або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов та вимог.

загальними компетентностями:

ЗК-1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК-2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-4. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК-7. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК-8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

спеціальними (фаховими, предметними) компетентностями:

СК-1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.

СК-3. Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані,

науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки.

СК-8. Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

СК-10. Здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально економічних систем.

СК-12. Здатність здійснювати економічний аналіз суб'єктів господарювання на регіональному рівні.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Безпека бізнесу» є складовою циклу професійної підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності С1 Економіка та міжнародні економічні відносини освітнього ступеня «магістр». Передумовами для вивчення навчальної дисципліни «Безпека бізнесу» служать дисципліни ОК 4 Бізнес-планування (4 кредити), ОК 6 Інноваційний розвиток бізнесу (4 кредити), ОК 11 Стратегічний аналіз (4 кредити), ОК 10 Управління проектами (4 кредити), та ОК 12 Економічна діагностика суб'єктів господарювання за умов невизначеності та ризиків (4 кредити).

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН-3	Вільно спілкуватися з професійних та наукових питань державною та іноземною мовами усно і письмово.
ПРН-4	Розробляти соціально-економічні проекти та систему комплексних дій щодо їх реалізації з урахуванням їх цілей, очікуваних соціально-економічних наслідків, ризиків, законодавчих, ресурсних та інших обмежень.
ПРН-5	Дотримуватися принципів академічної доброчесності.
ПРН-14	Розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально економічних систем.
ПРН-16	Проводити аналіз функціонування і розвитку бізнесу з урахуванням регіонального аспекту.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ECTS	Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти
A	Оцінки «відмінно» заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який виявляє бездоганні знання матеріалу, повноту аргументації; при цьому також враховується активність здобувача вищої освіти на семінарських заняттях, виконання передбаченого програмою обсягу самостійної роботи. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтуються на глибокому знанні чинного законодавства регіонального управління економічним розвитком.
B	Оцінки «дуже добре» заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі питання робочої програми. Здобувач вищої освіти вміє самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни, виконав завдання кожної теми та поточного контролю в цілому. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтуються на знанні чинного законодавства регіонального управління економічним розвитком..
C	Оцінки «добре» заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань програми навчальної дисципліни. Окремі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому виконав не повністю.
D	Оцінки «задовільно» заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє вільно самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни, окремі завдання кожної теми поточного контролю не виконав.
E	Оцінки «задовільно» заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який засвоїв лише окремі питання навчальної програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни. Виконав лише окремі завдання кожної теми поточного контролю.
FX	Оцінки «незадовільно» заслуговує відповідь, в якій допущені грубі помилки, незнання навчального матеріалу в межах програми навчального курсу; в розкритті змісту категорій здобувач допускає неправильні відповіді або зовсім не відповідає на питання; при цьому також враховується його активність на практичних заняттях, виконання передбаченого програмою обсягу самостійної роботи.
F	Оцінки «незадовільно» заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні», може самостійно знайти в підручнику відповідь. не засвоїв більшості тем навчальної програми не вміє викласти зміст більшості основних питань навчальної дисципліни. Не виконав більшості завдань кожної теми поточного контролю в цілому.

Розподіл балів

			Поточний контроль*	Контроль самостійної роботи
	Поточний контроль	Розділ 1	Тема 1.1	6
Тема 1.2			6	2
Тема 1.3			6	2
Тема 1.4			8	2
Розділ 2		Тема 2.1	6	2
		Тема 2.2	6	2
		Тема 2.3	6	2
		Тема 2.4	6	2
		Тема 2.5	6	2
		Тема 2.6	6	2
		Тема 2.7	6	2
		Тема 2.8	8	2
Поточний контроль			76	
Контроль самостійної роботи				24
Загальна сума			100	

Результати навчання, здобуті у неформальній та / або інформальній освіті визначаються в системі формальної освіти у процесі опанування навчальної дисципліни в порядку визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання у неформальній та / або інформальній освіті в СумДПУ імені А.С. Макаренка.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	
60 – 63	E	задовільно
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання

є:

- усне опитування під час проведення практичних занять;
- виконання здобувачами вищої освіти розрахункових завдань;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;
- виконання тестових завдань;
- проведення заліку відповідно до програми.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ

ТЕМА 1.1. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: СУТНІСТЬ І ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ

Класифікація видів економічної безпеки зовнішнього та внутрішнього середовища системи. Економічна безпека держави. Сутність продовольчої, технологічної та соціальної безпеки на національному рівні. Особливості та проблеми співвідношення економічної безпеки особистості, підприємства, регіону та держави. Об'єкт та предмет економічної безпеки. Групи суб'єктів економічної безпеки. Теоретичні засади економічної безпеки підприємства. Джерела негативних впливів на економічну безпеку підприємства. Основна мета економічної безпеки підприємства. Основні функціональні цілі

економічної безпеки. Види заходів безпеки: загальні та спеціальні. Чинники, що формують відповідний рівень економічної безпеки: безпосередні чинники виробництва, стабільний попит на продукцію, надійність постачальників, зовнішня конкуренція, державне економічне регулювання діяльності підприємства, надійний захист комерційної таємниці, компетентність керівництва підприємства. Види загроз економічній безпеці за місцем, природою, ймовірністю, сферами виникнення, за наслідками, за відношенням до людської діяльності, за об'єктами посягань, за можливістю прогнозування. Економічні загрози. Фізичні загрози. Психологічно-інформаційні загрози. Ризики як фактори загроз економічній безпеці підприємства. Зовнішні та внутрішні джерела загроз. Поняття та основні елементи системи економічної безпеки підприємства. Організація системи безпеки підприємства. Концепція безпеки підприємства.

ТЕМА 1.2. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Сутність техніко-технологічної безпеки підприємства (ТТБП). Показники, які характеризують технічний і технологічний потенціал підприємства. Характеристика загроз техніко-технологічної безпеки підприємства. Внутрішні та зовнішні загрози. Науковотехнологічна та інноваційна політика держави як чинник зміцнення техніко-технологічної безпеки підприємства. Етапи підтримки ТТБП. Інноваційна безпека підприємства, її суть та зв'язок із науково-технічним потенціалом. Ризики інноваційної безпеки підприємства (технологічні, ринкові, проектні). Інноваційна політика підприємства. Вплив інноваційної діяльності на стан економічної безпеки. Інноваційні стратегії для забезпечення економічної безпеки сучасного підприємства.

ТЕМА 1.3. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ТА КАДРОВА СКЛАДОВІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Сутність кадрової безпеки. Основні питання кадрової безпеки. Складники кадрової безпеки: безпека життєдіяльності, соціально-мотиваційна безпека, професійна безпека, анти конфліктна безпека. Чинники кадрової безпеки. Основні показники кадрової безпеки підприємства. Найпоширеніші види порушень при недотриманні кадрової безпеки. Характеристика загроз кадровій безпеці. Методи виявлення а збереження кадрової безпеки суб'єктів господарювання. Конфіденційна інформація про особу та її захист на підприємстві. Інтелектуальна складова соціально-економічної безпеки підприємства. Методика побудови системи інтелектуальної безпеки та її етапи. Система показників інтелектуальної безпеки. Система освіти та її роль у формуванні кадрової та інтелектуальної безпеки підприємства.

ТЕМА 1.4. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА

Структура економічної безпеки підприємства. Внутрішні (фінансова, кадрова, технологічна, правова, інформаційна, екологічна, силова) та зовнішні (ринкова та інтерфейсна) складові економічної безпеки. Поняття індикаторів економічної безпеки підприємства. Фінансова складова як внутрішньовиробнича функціональна складова економічної безпеки

підприємства. Свідчення про послаблення фінансової складової. Джерела негативних впливів на фінансову безпеку суб'єктів господарювання. Методи та показники оцінювання фінансової безпеки підприємства. Області фінансової стійкості. Організація фінансової безпеки підприємства: засоби та етапи. Типова послідовність дій щодо забезпечення фінансової складової економічної безпеки.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

ТЕМА 2.1. ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ

Особливості економічної безпеки різних суб'єктів господарювання.

Види загроз економічній безпеці підприємництва. Показники економічної безпеки підприємництва. Методи оцінки економічної безпеки підприємництва. Інституційні засади зміцнення економічної безпеки підприємництва. Види інфраструктури бізнесу та їх вплив на його безпеку. Регіональний та галузевий підхід до оцінки економічної безпеки підприємництва. Чинники регіональної безпеки підприємництва. Оцінка рівня економічної безпеки підприємництва регіону. Галузеві особливості системи економічної безпеки підприємництва. Державна політика зміцнення економічної безпеки підприємництва. Методичні підходи до формування інтегральної оцінки рівня економічної безпеки підприємництва.

ТЕМА 2.2. КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття економічної безпеки. Відтворення системи безпеки. Міжнародна економічна безпека. Опорою національної економіки та економічного розвитку регіонів є високорозвинені виробничі структури. Структури, які спроможні успішно досягати поставлених ринкових цілей. Підходи до визначення поняття “економічна безпека підприємства”. Концептуальні засади економічної безпеки. Мінімізація зовнішніх і внутрішніх загроз економічного стану суб'єкта підприємництва. Суб'єкти, що забезпечують економічну безпеку підприємництва. Функціональні стратегії безпеки, які використовують для забезпечення економічної безпеки підприємства. Місце підсистеми управління економічною безпекою підприємства. Концепція управління економічною безпекою підприємства. Концептуальні положення управління економічною безпекою. Світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємства. Основні завдання органів державного управління. Упровадження позитивних аспектів проаналізованого досвіду.

ТЕМА 2.3. ПЛАНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття про економічну безпеку підприємства та її визначення. Подвійний характер економічної безпеки підприємства. Сукупність організаційно-правових, режимно-охоронних, технічних, технологічних, економічних, фінансових, інформаційно-аналітичних та інших методів, спрямованих на усунення потенційних загроз. стан захищеності усіх систем підприємства при здійсненні господарської діяльності. Стан соціально-

технічної системи підприємства, котрий дає змогу уникнути зовнішніх загроз і протистояти внутрішнім чинникам дезорганізації.

Управління економічною безпекою. основних функціональних цілей економічної безпеки. Головна та функціональні цілі, що зумовлюють формування необхідних структуроутворюючих елементів і загальної схеми організації економічної безпеки.

Загальна схема процесу організації економічної безпеки. Складові системи економічної безпеки підприємства. Зовнішні загрози у сфері підприємницької діяльності. Внутрішні загрози безпеці підприємства. Класифікація ризиків підприємницької діяльності.

Напрями організації економічної безпеки підприємства. Причини виникнення зовнішніх негативних впливів. Алгоритм процесу охорони екологічної складової економічної безпеки.

ТЕМА 2.4. ОРГАНІЗАЦІЯ, ЗАДАЧІ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ

Силова безпека підприємства та її суть. Завдання силовій безпеці підприємства. Чинники, що негативно впливають на рівень силовій безпеці. Формування заходів посилення силовій безпеці підприємства. Сутність екологічної безпеці підприємства. Дотримання нормативів і правил екологічної безпеці. Роль держави у формуванні екологічної безпеці підприємств. Характеристика зовнішніх та внутрішніх загроз екологічній безпеці підприємства. Екологізація виробництва. Роль міжнародних стандартів ISO 14000 у впровадженні екологічного менеджменту на підприємствах. Процес формування екологічної безпеці підприємства. Інноваційний розвиток підприємств для формування його екологічної безпеці. Інтерфейсна складова економічної безпеці підприємства, її суть та прояви. Напрями дослідження інтерфейсної безпеці: оцінка впливу на підприємство споживачів, партнерів, постачальників, посередників.

ТЕМА 2.5. ВПЛИВ ВНУТРІШНЬОГО І ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ОРГАНІЗАЦІЇ НА БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Фактори зовнішнього середовища організації. Характеристика споживачів. Особливості діяльності конкурентів. Постачальники. Державне регулювання як факторів зовнішнього середовища. Правові регулятори, які захищають систему ринкового підприємництва. Економічна теорія, як економічний регулятор державної економічної політики. Підвищення престижу підприємництва. Забезпечення високої ефективності діяльності підприємницьких структур. Формування системи соціального захисту. Подолання екстенсивного економічного розвитку. Перехід до інтенсивних технологій. Державне регулювання діяльності підприємств. Головний центральний орган державного регулювання підтримки та ліцензування підприємницької діяльності. Основні елементи механізму державного регулювання підприємництва. Державне регулювання національної економіки здійснюється через різні форми економічної політики. Чинники впливу на

результативність діяльності підприємства. Механізм управління організацією. Ефективне використання ресурсного потенціалу на підприємстві. Забезпечення переходу від стратегії до структури. Характеристика делегування. Мотивація діяльності.

ТЕМА 2.6. ЗАГРОЗИ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Сутність ринкової складової економічної безпеки підприємства. Діагностування ринкової безпеки підприємства: аналіз та оцінка конкурентного середовища підприємства, рівня його конкурентоспроможності та конкурентоспроможності продукції (послуг). Загрози ринкової безпеки підприємства та чинники які їх посилюють. Аналіз конкурентного середовища та його послідовність. Методи і прийоми діагностики конкурентоспроможності підприємства. Роль служби маркетингу у формуванні ринкової безпеки підприємства. Показники безпеки підприємства на ринку та їх інтерпретація. Коефіцієнт ринкової віддачі активів. Конкурентоспроможність продукції (послуг). Частка фірми на ринку. Коефіцієнт інноваційних витрат. Ритмічність збуту. Коефіцієнт ефективності рекламної політики підприємства. Формування конкурентної політики підприємства.

ТЕМА 2.7. ЗАХИСТ БІЗНЕСУ ВІД РЕЙДЕРСТВА

Масштабність проблеми рейдерства. Шляхи здійснення рейдерських захоплень бізнесу. Нотаріально засвідчені документи, на підставі яких проводиться державна реєстрація. Антирейдерський закон. Штрафи за порушення у сфері державної реєстрації. Антирейдерська комісія. Протидія рейдерству.

Правила безпеки протидії рейдерському захопленню бізнесу підприємств. Аудит активів та статутних документів. Відомості в державних реєстрах та оформлення платної підписки на сервіси що будуть слідкувати за реєстром. Документи щодо прав на земельні ділянки та активи бізнесу. Відомості про об'єкти нерухомого майна до державного реєстру. Вимоги щодо обов'язкового нотаріального посвідчення договорів відчуження корпоративних прав. Професіоналізм юристів та адвокатів як протидія рейдерству. Забезпечення державою можливості ефективно захищати свої права. Способи захисту прав та інтересів потерпілого від рейдерства бізнесу.

ТЕМА 2.8. ОРГАНІЗАЦІЙНІ МОДЕЛІ ТА БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ

Організаційні моделі підприємства та рівень їх безпеки. Розуміння специфіки та суті організаційної побудови організаційної моделі підприємства. Активна взаємодія підприємства із зовнішнім середовищем. Рівень економічної безпеки організаційних моделей підприємства. Бюрократична організаційна модель. Модель демократичного стилю. Корпоративна організаційна модель. Стратегічна організаційна модель. Соціально орієнтована організаційна модель. Бізнес-процеси як основа формування економічної безпеки підприємства. Забезпечення економічної безпеки та її складових. Характеристика бізнес-системи. Реорганізація бізнес-

системи. Фіксація поточного стану підприємства. Аналіз технологій реалізації бізнес-процесів. визначення

Ефективності застосування засобів автоматизації в структурних підрозділах бізнес-системи. Виявлення вартісних функцій (витратних центрів) технологій реалізації бізнес-процесів. Складання ранжируваних переліків (за важливістю показників) технологічних ділянок реалізації бізнес-процесів. Основні чинники, що визначають стан економічної безпеки. Реалізація процесу забезпечення економічної безпеки в стратегії розвитку. Мета впровадження процесного управління. Система управління бізнесом. Моделювання бізнес-процесів. Техніко-технологічна складова економічної безпеки підприємства. Створення моделі бізнес-процесу. Концепція вдосконалення бізнес- процесів. Реінжиніринг бізнес-процесів. Рівень техніко- технологічної безпеки. Техніко-технологічний розвиток. Технологія вибору показників вибору моделі. Процес забезпечення техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємств.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин										
	Денна форма					Заочна форма					
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.		Самост.р	Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ											
Тема 1.1. Економічна безпека: сутність і передумови формування	12	2	2			8	12				12
Тема 1.2. Організаційні та техніко-технологічні аспекти соціально-економічної безпеки	12	2	2			8	12				12
Тема 1.3. Інтелектуальна та кадрова складові соціально-економічної безпеки підприємства	12	2	2			8	12				12
Тема 1.4. Фінансова безпека	12	2	2			8	12		2		10
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ											
Тема 2.1. Характерні особливості безпеки бізнесу	12	2	2			8	12				12
Тема 2.2. Комплексний підхід як основа економічної безпеки підприємницької діяльності	12	2	2			8	12	2			10
Тема 2.3. Планування економічної безпеки підприємницької діяльності	14		4			10	12		2		10
Тема 2.4. Організація, задачі та основні напрями діяльності служб безпеки підприємств різних форм власності	12	2	2			8	12				12
Тема 2.5. Вплив внутрішнього і зовнішнього середовища організації на безпеку підприємницької діяльності	12	2	2			8	14	2			12
Тема 2.6. Загрози безпеки підприємницької діяльності в умовах формування ринкових відносин	12	2	2			8	14		2		12
Тема 2.7. Захист бізнесу від рейдерства	14	2	2			10	12				12
Тема 2.8. Організаційні моделі та бізнес процеси як основа формування безпеки бізнесу	14	2	2		2	8	14			2	12
Разом з дисципліни	150	22	26		2	100	150	4	6	2	138

6.3 Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ			
1	Тема 1.1. Економічна безпека: сутність і передумови формування	2	
2	Тема 1.2. Організаційні та техніко-технологічні аспекти соціально-економічної безпеки	2	
3	Тема 1.3. Інтелектуальна та кадрова складові соціально-економічної безпеки підприємства	2	
4	Тема 1.4. Фінансова безпека	2	2
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ			
5	Тема 2.1. Характерні особливості безпеки бізнесу	2	
6	Тема 2.2. Комплексний підхід як основа економічної безпеки підприємницької діяльності	2	
7	Тема 2.3. Планування економічної безпеки підприємницької діяльності	4	2
8	Тема 2.4. Організація, задачі та основні напрями діяльності служб безпеки підприємств різних форм власності	2	
9	Тема 2.5. Вплив внутрішнього і зовнішнього середовища організації на безпеку підприємницької діяльності	2	
10	Тема 2.6. Загрози безпеки підприємницької діяльності в умовах формування ринкових відносин	2	2
11	Тема 2.7. Захист бізнесу від рейдерства	2	
12	Тема 2.8. Організаційні моделі та бізнес процеси як основа формування безпеки бізнесу	2	
Разом		26	6

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Васильців Т. Г. Економічна безпека суб'єктів підприємництва: підручник. Чернівці: Технодрук, 2020. 458 с.
2. Valentyna Samoday, Yuliia Mashyna. Energy component of economic security of Ukraine. Empowering communities: nexus of infrastructure and local prosperity: collective monograph. Ed. by Olena Omelianenko and Olha Prokopenko. Tallinn: Teadmus OÜ. 2024. – P. 196 – 224. https://api.teadmus.org/storage/published_books/EMPOWERING_COMMUNITIES_NEXUS_INFRASTRUCTURE/monograph.pdf ISBN 978-9916-752-11-1
3. Залізко В. Д. Моделювання економічної безпеки підприємств : 3-23 навч. посіб. / Залізко В. Д., Гурочкіна В. В. - Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. - 188 с. - (Серія «На допомогу студенту УДФСУ», т. 28).
4. Економічна та майнова безпека бізнесу: навчальний посібник / Б.М. Андрушків, Л.Я. Малюта. –Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. – 180 с
5. Економічна безпека. Навч. посібник. / укл. Н.С. Іванова. Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Кривий Ріг. ДонНУЕТ. 2020. 139 с.
6. Економічна безпека. Підручник / авт.кол.; за ред. д.е.н., О.І.Барановського, д.е.н., О.Б.Жихор. – К.: УБС НБУ, 2020. – 516 с.
7. Марченко О.С. Економічна безпека підприємства. Навч. посіб. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків. Право. 2022. 246 с.
8. Небава М. І., Міронова Ю.В. Економічна безпека підприємства. Навчальний посібник. Вінниця. ВНТУ. 2017. 73 с.
9. Самодай В.П., Бакута Р.О., Кизим В.В. Планування як ключовий елемент функціонування суб'єктів господарювання в ринковій економіці за умов невизначеності. Економіка та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5912> DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-70>
10. Самодай В.П., Бакута Р.О., Кизим В.В. Розвиток антикорупційної інфраструктури. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3551> DOI: 10.32782/2524-0072/2024-60-25
11. Самодай В.П., Донський М.Л., Растова К.П. Проблеми сьогодення логістичної мережі України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3542> DOI: 10.32782/2524-0072/2024-60-6
12. Самодай В.П., Машина Ю.П., Нечвоглод І.В. Діагностика та прогнозування фінансово-економічного стану підприємства // Східна Європа: економіка, бізнес та управління : Електронне науково фахове видання, Випуск 1(34). – Дніпро, 2022. – С. 145 – 149. URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/index.php/vipusk-34-2022>
13. Самодай В.П., Машина Ю.П., Руденко Н.В. Сучасні тенденції впливу фінансових криз на трансфер технологій та інновацій у світовій економіці. Інновації і трансфер технологій: методи, моделі та механізми управління: колективна монографія / за ред. д.е.н. В.А. Омеляненка. – Суми:

Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань, 2023. С. 149 – 179. <https://iidskt.org.ua/wp-content/uploads/Monografiya-2023.pdf>

14. Самодай В.П., Рибальченко С.М., Орищенко Є.М. Антикризове управління готельним підприємством в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1805> DOI: 10.32782/2524-0072/2022-44-35

15. Самодай В.П., Рибальченко С.М., Растова К.П. Особливості реалізації виробничого плану в реальному бізнесі на прикордонних територіях України. *Економіка та суспільство*. 2025. № 72. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5709>

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-72>

16. Самодай В.П., Руденко Н.В., Орищенко Є.М. Актуальні питання діяльності суб'єктів господарювання в умовах пандемії Covid-19 // Східна Європа: економіка, бізнес та управління : Електронне науково фахове видання, Випуск 1(34). – Дніпро, 2022. – С. 150 – 155. URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/index.php/vipusk-34-2022>

17. Самодай В.П., Ященко Ю.В. Аналіз потенційних ризиків в бізнес-плануванні. Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю. 20 квітня 2023 року, м. Черкаси. Черкаси: ЧІПБ імені Героїв Чорнобиля, НУЦЗ України, 2023. – С. 369 – 371.

18. Соломіна Г.В. Забезпечення фінансово–економічної безпеки підприємництва: навчальний посібник. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 234 с.

19. Іванова Н.С. Економічна безпека. Навч. посібник. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2020. 139 с.

20. Роженко, О.В. Р. Лекції з дисципліни «Управління економічною безпекою підприємства»[Текст] / Мво освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. підприємництва і торгівлі; уклад. О.В. Роженко. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2019. – 136с.

21. Економічна безпека підприємства: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / [уклад. І.В.Ящишина]. – Кам'янець-Подільський: МЕДОБОРИ-2006, 2016. – 86 с.

22. Inna Nesterchuk^{1*}, Igor Komarnitskyi², Valentyna Samoday³, Tetiana Chunikhina⁴, Taisia Chernyshova⁵ and Svitlana Tyshchenko⁵, "Business Planning and Marketing of Gastronomic Projects in the Hotel and Restaurant Industry", June 2022, Economic Affairs, Vol. 67, No. 03, pp. 307-316, doi: 10.46852/0424-2513.3.2022.23. <http://ndpublisher.in/admin/issues/EAv67n3w.pdf>

Допоміжна:

1. Білуха В.М. (керівник Самодай В.П.) Особливості фінансово-економічної безпеки підприємства. Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів і молодих вчених, «Інноваційний розвиток та безпека підприємств в умовах неоіндустріального

суспільства». Волинський національний університет імені Лесі Українки. 27 жовтня 2020. Луцьк. С. 492 – 494

2. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми забезпечення: Монографія / Т. Г. Васильців. – Львів: Арал, 2018. – 386 с.

3. Глущенко С. В., Івахненко С. В. Антикризове управління на підприємстві: фінансово-організаційні аспекти. Конспект лекцій: навч. посіб. Київ: НаУКМА, 2020. 92 с.

4. Економічна безпека підприємства: інформаційний аспект [Текст]: монографія / С.В. Кавун. - Харків: Щедра садиба плюс, 2014. - 311 с.

5. Єгоршин О.О. Методи багатовимірного статистичного аналізу: навчальний посібник / О.О.Єгоршин, А. М.Зосімов, В. С.Пономаренко. – К.: ІЗМН, 1998. – 208 с.

6. Кривов'язюк І. В. Антикризове управління підприємством: навчальний посібник. 3тє видання, доповн. і переробл. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 396 с.

7. Кириленко В.І. Інвестиційна складова економічної безпеки: монографія / В. І. Кириленко. – К.: КНЕУ, 2015. – 232 с.

8. Кириченко О.А. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: Монографія / О.А.Кириченко, В.С.Сідак, С.М.Лаптев та інші – К.: УЕП «Крок», 2018. – 423 с.

9. Кузенко Т.Б. Фінансова безпека підприємства. Навчальний посібник / Т. Б. Кузенко, Н. В. Сабліна. Харків. ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2020. 123 с.

10. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія / В. М. Геєць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова та ін. / за ред. В.М.Гейця. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2016. – 240 с.

11. Нечвоглод І. Роль фінансового планування в ефективності роботи підприємства. Студентська звітна конференція: Матеріали результатів наукових досліджень молодих науковців. – Суми: Вид-во фізико-математичного факультету СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2024. – Випуск 18. – С. 35– 37.

<https://drive.google.com/file/d/19xJ7iKjLeeP11ddmvPwG0qzh2S0bRdY2/view?usp=sharing>

12. Отенко І.П. Аналіз та оцінка стратегічного потенціалу підприємства: наукове видання / І. П. Отенко, Л. М. Малярець, Г. А. Іващенко. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2017. – 208 с.

13. Пономаренко В.С. Концептуальні основи економічної безпеки: монографія / В. С. Пономаренко, С. В. Кавун. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2017. - 256 с.

14. Самодай В. П. Ефективна економіка та оптимальне управління в сучасних умовах / В. П. Самодай, В.М. Білуха // Актуальні проблеми науково-промислового комплексу регіонів : матеріали V Всеукраїнської науково-технічної конференції (Рубіжне, 22 – 26 квітня 2019 року) М-во освіти і науки України. – Северодонецьк, 2019. – С. 173 – 175.

15. Самодай В.П., Мартинець В.В., Ю.А. Опанасюк Криза та продовольча безпека: виклики воєнного стану. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 7. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/1322>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.7.38

16. Самодай В.П., Машина Ю.П., Колесник Н.Д. Інновації в діяльності суб'єктів господарювання в здійсненні зовнішньоекономічних операцій. *Економіка та суспільство*. 2025. № 71. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5454>

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-2>

17. Самодай В.П., Орищенко Є.М. Показники стійкості підприємства та їх класифікатор. Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі : матеріали V Міжнарод. наук.-практ. конф., 07 жовт. 2022 р. Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2022. С. 242–243.

18. Самодай В.П. Проблематика формування механізму антикризового управління на регіональному рівні / В. П. Самодай, Г. І. Ковтун, В. К. Підпригора // Східна Європа: економіка, бізнес та управління : Електронне науково фахове видання, Випуск 6(23). – Дніпро, 2019. – С. 494 – 500.

19. Самодай В.П., Нечвоглод І.В., Донський М.Л. Інноваційна логістична стратегія як ефективний інструмент оптимізації бізнес-процесів підприємства. Економіка, інноватика та сучасні бізнес-технології: актуальні проблеми та розвиток: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (м.Суми, 27-28 травня 2024 року). – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2024. – С. 34 – 36. <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/35fd6a71-a199-4caf-897f-383dc0964be1/content>

20. Самодай В.П., Нестеренко Н.О. Фінансова безпека України як складова економічного розвитку держави. Science of XXI century: development, main theories and achievements collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the VII International Scientific and Theoretical Conference 15.11.2024. Helsinki, Republic of Finland. С. 1 – 6.

DOI 10.36074/scientia-15.11.2024

21. Самодай В.П., Стратегічний аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства. Економіка, інноватика та сучасні бізнес-технології: актуальні проблеми та розвиток: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (м.Суми, 27-28 травня 2024 року). – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2024. – С. 20 – 23. <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/35fd6a71-a199-4caf-897f-383dc0964be1/content>

22. Самодай В.П., Ткаченко І.І. Застосування інновацій в управлінні бізнес-процесами. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка, управління, освіта і наука: трансфер теорії і практики в умовах цифрової глобалізації» 14 – 15 січня. 2020. Мелітополь. С. 57 – 60.

23. Самодай В.П., Чен Хао, Цзі Янь. Сутність соціально-економічних аспектів розвитку підприємства / Future science: youth innovations digest // Founders of the Journal. Jan Długosz University Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, 2024, Vol. 2. P. 97 – 101.

24. Самодай В. П. Що до антикризового управління на регіональному рівні / В. П. Самодай, О. С. Хайлук // Україна майбутнього: перспективи

інтеграції та інноваційного розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 13-15 вересня 2019 р. – Суми. – 2019. – С. 92 – 93.

25. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посібник [для студ. вищих навч. закладів] / [В.Л. Ортинський, І.С.Керницький, З.Б.Живко та ін.]. К.: Правова єдність, 2019. – 544 с.

26. Економічна безпека підприємства в умовах рейдерських загроз. Колективна монографія / О.А.Бурбело, С.К. Рамазанова, О.М.Заєць, Т.С. Гудіма, О.М. Кузьменко / за наук. ред. О.А.Бурбело, С.К. Рамазанова. Сєверодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля. 2015. 285 с.

27. Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. /Т.М.Іванюта, А.О.Заїчковський. К.: ЦУЛ, 2018. – 257 с.

28. Кавун С.В. Економічна та інформаційна безпека підприємств у системі консолідованої інформації: навч. посіб. / С. В.Кавун, А. А.Пилипенко, Д.О.Ріпка; Харк. нац. екон. ун-т. – Х.: ХНЕУ, 2013. – 364 с.

29. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: навч.посібник / М.І.Камлик. К.: Атака, 2015. – 432 с.

30. Захаров О.І. Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності: навч. посібник / О.І.Захаров, П.Я.Пригунов. К.: КНТ, 2018. – 257 с.

31. Економічна безпека: навч. посіб. / [за ред. З.С.Варналія]. К.: Знання, 2019. – 647 с.

32. Обґрунтування господарських рішень та управління конкурентоспроможністю [Текст] : методичні вказівки для виконання практичних та самостійних робіт для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 051 Економіка / уклад. В. П. Самодай. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. – 89 с.
<https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/15928>

Законодавчі акти:

1.Указ президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». № <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> 392/2020. URL:

2.Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 №2469- VIIIURL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>.

Інформаційні ресурси:

1.Електронний журнал «Економічна безпека» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://econbez.narod.ru/index.htm>.

2.Економічна безпека // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://econbez.narod.ru/1security/1books2/3.htm>.

3.Збірник наукових праць «Сучасні проблеми економіки і підприємництво» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals.kpi.ua/ua/22>.

4. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України //

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dstszi.gov.ua>.

5. Розвідка України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rozvidka.livejournal.com/>.

6. Служба безпеки України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sbu.gov.ua/>.

**8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,
використання яких передбачає навчальна дисципліна:
Мультимедійна аудиторія.**